
MANCHESTER SALDIRISI NE ANLAMA GELİYOR?

25.05.2017

Deutsche Welle (24 Mayıs 2017)

Manchester saldırısının ne anlama geldiğini değerlendiren Ortadoğu uzmanı Serhat Erkmen, IŞİD'in toprak kaybettiğine, ancak buna karşın dağıldığına yönelik bir işaret olmadığına dikkat çekiyor.

22 Mayıs 2017'de İngiltere'nin Manchester kentinde meydana gelen bombalı saldırının Libya kökenli İngiltere vatandaşı bir IŞİD militanı olduğu açıklandı. Eylemin arka planındaki ilişkiler ağı henüz aydınlatılabilmemiş değil, ancak ilk saldırıdan sonra alarm seviyesinin daha da yükseltilmesi yeni terör eylemleri gerçekleşebileceğini gösteriyor. İki gün önce gerçekleşen saldırı 2017 yılının başından bu yana Avrupa'da gerçekleşen dördüncü büyük terör eylemi.

Mart ayından bu yana ise her ay Avrupa'nın önemli bir kentinde büyük çaplı bir terör saldırı gerçekleşmeye başladı. Oysa bu saldırıların ortak faili olan IŞİD'e yönelik ABD ve Avrupa ülkelerinin başını çektiği bir uluslararası koalisyon tarafından yoğun bir operasyon yönetiliyor. Batı bu operasyonlarla IŞİD'in yarattığı tehdidin azalacağını bekliyordu, fakat koalisyonun oluşmasından beri saldırılar azalmadı, tersine arttı. Peki bu olgu nasıl açıklanabilir?

IŞİD yeniliyor mu?

Bu sorunun açık cevabı "evet". Örgüt 2014 yılında ulaştığı "zirve" noktasından bu yana Irak'ta kontrol ettiği toprakların yüzde 83'nü, Suriye'dekilerin ise yüzde 56'sını kaybetti. Üç yıl öncesine karşılaştırıldığında silahlı militan sayısında büyük ölçüde azalma var. Sahip olduğu ekonomik kaynaklar ve yıllık geliri yarı yarıya azaldı.

Dünyanın değişik bölgelerinden örgüte sağlanan katılımlarda ise çok büyük bir azalma var. Üstelik bu terör örgütüne katılmak isteyenler olsa da yollar büyük ölçüde tıkanı. Yani, dışarıdan katılım asgari seviyeye indi. Eş zamanlı olarak Suriye ve Irak'ta ciddi bir çatışma sürecine girmiş durumda. Bu çatışmanın sonucunda muhtemelen bildiğimiz ya da bildiğimizi sandığımız IŞİD ortadan kalkacak. Fakat örgütün tamamen dağıldığına, çöktüğüne ve ne yapacağını bilmez bir biçimde davrandığına dair bir işaret yok.

Örgüt, Musul'da son sokağa kadar direniş gösteriyor. Irak'ta birçok şehri kaybetmesine rağmen ülkenin değişik yerlerinde bombalı saldırılarını ve Irak güvenlik güçlerine yönelik vur-kaç eylemlerini etkin bir biçimde sürdürüyor. Suriye'de önceliklerine göre kalıp çatışmayı ya da kayıp vermeden çekilmeyi tercih ediyor. Başkenti konumundaki Rakka'da yeni bir şehir savaşına hazırlanıyor. Fakat bunları yaparken, lider kadrosunun ve uzun vadede kendisi için kritik bir önem taşıdığını düşündüğü "yabancı" üyelerinin daha güvenli alanlara çekildiği haberleri geliyor. Bu süreç işin askeri kısmı. Ancak örgütün ekonomik kaynaklarının azalması ve propaganda

kabiliyetindeki zayıflama onun tamamen yok olduğu anlamına gelmiyor.

IŞİD'in yaşaması sanal kimliklere bağlı

IŞİD, diğer bazı cihatçı hareketlerde öncülleri bulunan bir arayışla bir devlet inşa etme çabasına girişti. Bu devlet, sadece kurulduğu Suriye ve Irak topraklarını kapsamıyordu. Kendisine dünyanın diğer yerlerinden de katılımlar sağladı. Asya ve Afrika'da bazı örgütler, IŞİD'e katıldığını ilan ederek kontrol ettikleri bölgeleri IŞİD'in toprakları saydılar. Ancak bu ülkesellik gittikçe zayıflıyor. Fakat bu nokta yanılıcı olmamalı.

IŞİD, eski Baasçı Iraklıların ya da bazı Sünni Arap aşiretlerinin biraraya gelerek kurduğu Iraklı ya da Suriyeli radikal bir yapı değil. 35 yılı aşkın bir süredir, dünyanın farklı bölgelerinde gelişen, olgunlaşan ve dönüşen küresel olma eğilimli ulus ötesi cihatçı düşüncenin ortaya çıkardığı bir ürün ve aşama. Bu nedenle onu önceki örneklerinden soyutlayarak düşünemeyiz. Elbette, IŞİD ve El Kaide farklı örgütler. Örgütlenme, liderlik, yöntem ve hatta ideoloji açısından önemli farklılıklar var. Fakat, ortak bir tecrübeye sahip. Her ikisi de aldıkları öldürücü darbelerden sonra yeniden örgütlenebilmek ve hayatta kalabilmek için kendilerine en uygun yöntemleri seçmeye çalışıyor.

El Kaide, Afganistan'daki üslerini ve teşkilatlanmasını kaybedince istemeyerek de olsa gevşek bir yapılanmaya dönüşmüştü. 2002'den sonra Avrupa, Asya ve Afrika'da o güne değin gerçekleştiremediği eylemleri yapmıştı. Bu süreç onu asıl merkezini kaybettiği süreçte yok olmaktan kurtarıyor ve dahası yeni katılımları sağlıyordu. IŞİD'in öncülü olan 'Irak İslam Devleti', 2007-2010 arasında Irak'ta kontrol ettiği alanları kaybedince çöle çekildi ve yeniden örgütlendi. Ancak günümüzdeki IŞİD'in geldiği nokta itibarıyla her iki yöntem de tek başına çözüm olamaz.

IŞİD, geçmişteki El Kaide kadar küresel bir vizyonu, Irak İslam Devleti'nden ise daha güçlü bir yerel ve bölgesel örgütlenmesi olan bir örgüt. Bu nedenle topraklarını kaybettikçe ve fiziki olarak yenildikçe, varlığını sürdürebilmek için iki öncülünden dersler çıkararak hareket etmeye çalışıyor. Avrupa'daki her saldırı, "hicret" çağrısına yanıt veremeyen, pasaportu yaşadığı ülkeden olsa da asli vatandaşlığı IŞİD'in kurguladığı hayali devlete ait olan kişilere kendi varlıklarını hatırlatıyor. Üstelik Avrupa'da güvenlikçi politikaların artması ve Müslümanlara yönelik ön yargıların yükselmesi kendisini yaşadığı toplumdaki farklı hisseden kişi, grup ya da kitlelerin yeni hayali cemaatlerine yeni üyeler ekleyecek.

Buna karşılık Irak, Suriye ve diğer yerlerde kamu otoritesinin zayıf olduğu, yerel düşmanlıkların sürdüğü yerlerde şehirleri ya da ilçeleri olmasa da geceleri sokakları kontrol etmeyi hedefleyecek. Bu nedenle vur-kaç eylemleriyle daha bilinen gerilla tarzına dönüş yapacak.

Bu bağlamda düşünöldüğünde IŞİD'in Batı'daki saldırıları yaşandığı andaki güncel siyaseti etkileme niyetinden ya da yok olmaya karşı verilen intikamcı bir histen fazlası. Tekrar söylemek gerekirse IŞİD, El Kaide değil. Fakat ondan çok şey öğreniyor. Batı'ya ilişkin öğrendiği en önemli şey ise orada bir yerlerde kendi hayali cemaatine katılabilecek bir kitlenin olduğu. 2014-2016 arasında bunların ulaşabileceği boyut ortaya çıktı. Şimdi, örgütün hedefi bir kimliği ya da hayali canlı tutmak, gelecekte yeniden güçlenebilirse yeniden kendisine katmak. Bu nedenle maalesef terör saldırılarının sürmesi büyük bir olasılık.

Serhat Erkmen

© Deutsche Welle Türkçe

Doç. Dr. Serhat Erkmen Ahi Evran Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi ve 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü Ortadoğu ve Afrika Araştırmaları Merkezi Başkanı olarak görev yapmakta.

Kaynak/Source: